

GORIŠKI LIST

Goriški list izide vsako sredo in soboto jutraj. — Uprava uredništva v Gorici, Corso Verdi štev. 47 - Telefon štev. 292. Oglasi se zaračunavajo po ceniku. — Račun pri Cassa di Risparmio Gorica.

Gorica, dne 18. oktobra 1944.

Za mesto Gorica in Trst: posamezna številka 0.50 lir, polletna naročnina 26.— lir, celoletna 52.— lir. — Izven mesta Gorica in Trst: posamezna številka 1.— lira, polletna naročnina 47.— lir, celoletna 90.—

Dr. Marko Natlačen

Te dni je minulo dve leti, odkar je pod kroglo zahrbtnega komunističnega zločinca na svojem stanovanju v Ljubljani izdihnil zadnji slovenski ban dr. Marko Natlačen. Ime tega moža na Goriškem ni bilo neznano, saj je bil celo naš ožji rojak, doma iz Manč v Vipavski dolini in pred prvo svetovno vojno se je rad vračal v naše toplejše kraje, dasi je živel pretežno v Ljubljani, kjer je dosegel eno najbolj vidnih mest, kar jih Slovenci sploh more doseči. Toda tudi drugače je bilo življenje dr. Marka Natlačenega tesno povezano z utripom goriškega javnega življenja, čeprav se dr. Marko Natlačen seveda ni mogel uveljavljati v javnem slovenskem življenju na Goriškem. Kdor pa je vedel za Natlačenovo delo na kateremkoli si mestu, bodisi da je bil predsednik oblastne samouprave ali ban, torej vrhovni državni predstavnik v Ljubljani, ta je poznal tudi vse ogromne zasluge, ki jih je imel dr. Natlačen za Goričane, zlasti za one naše rojake, ki živijo v Ljubljani. Tudi drugače moramo šteti dr. Natlačenega kot svojega moža, saj toliko, kolikor je on storil za slovensko kulturo, za blaginjo slovenskega naroda, ni mogoče zlepa primerjati z delom kakšnega drugega moža, edina, ki bi se dala z njim po zaslugi meriti sta dr. Korošec in dr. Janez Ev. Krek. Ako je bil dr. Natlačen torej zaslužen za slovenski narod, je bil zaslužen tudi za del tega naroda, za goriške Slovence.

Zločinci, ki so oktobra 1942. streljali na dr. Natlačenega, so dobro vedeli, na koga so naperjeni njihovi zahrbtni strelj. Dr. Natlačen se po 1. 1941., ko so Italijani okupirali Ljubljano, takorekoč sploh ni več udeleževal v javnosti, ni imel nikakršnih konferenc, udeleževal se ni niti nobenih sej, svoj čas je skoraj povsem posvetil svoji družini in pa razgovorom s svojimi najbližjimi prijatelji, ki so bili sami slovenski znanstveniki.

Vendar so videli komunisti v tem možu veliko nevarnost za svoje podtalno gibanje. Dr. Natlačen se je sicer umaknil iz javnega življenja, toda komunisti so vedeli, da je vedno pripravljen vrniti se vanj, kadar ga bo narod poklical. In to je tisto: narod bo vedno potreboval takih mož, kakor je bil dr. Natlačen in teh mož se hočejo znebiti komunisti. Tako so v Ljubljani ustrelili profesorja dr. Ehrlicha, tako so pobili voditelje slovenske vseučiliške mladine, tako pobijajo po deželi predvsem slovenske župane, slovenske duhovnike, slovensko inteligenco. Narod je treba oropati njihovih voditeljev, njihovih pravih svetovalecev, potem, ko bo narod podoben čredi zbeganih ovac brez pastirja, potem bo čas za komunistične voditelje in kolovodje, da sami prevzamejo vodstvo nad izmučenim ljudstvom, čas, ko ustvarijo tako zvano »diktaturo prole-

Na vseh bojiščih vedno hujša vihra

Srditi boji ob izlivu Šalde - Boji za Beograd ob Moravi - Od Apeninov do Jadranskega morja

Gorica, 17. okt. 1944.

Zadnja nemška vojna poročila govore o naraščajoči srditosti napadalnega delovanja vseh sovražnikov. Zapadna, vzhodna in južna fronta so v najhujšem ognju. Na severu boji niso tako hudi, vendar pa se jih tudi ne more smatrati za lahke. Na zapadu napadajo sedaj Angloamerikanci na zelo široki črti. Od izliva Schelde, ob Mosi, na jugu Gennepa, pri Aachenu, Luneville in Epinalu, predvsem pa pri Remiremontu nastopa sovražnik z vso silo, s katero razpolaga in meče v boje tudi dole rezerve. Navzlic temu pa se boji le neznatno premikajo od že znanih krajev. Poročila — in ne le nemška — govore o vedno istih krajih, kar znači, da je obramba kos vsem napadom. VII. ameriška armada, da je s pomočjo pomožnih tujerodnih čet poizkušala vdreti v Lotaringijo in zavzeti važne prelaze Vozege, kar se ji pa ni posrečilo. Malenkostni krajevni uspehi te armade niso v nikakem razmerju z ogromnimi izgubami, ki jih je morala trpeti pri tem poizkusu. Največje zanimanje vlada za potek bojev za posest Aachena. To je naravno, ker bi posest tega mesta značilna za Angloamerikance precejšnjo prestižno pridobitev. To bi pa tudi bilo vse. Saj vsakdo danes ve, da posest enega mesta v sedanjih vojni ne pomeni mnogo. Vendar nemška bramba hrabro brani tudi to mesto, za katero so Angloamerikanci že dosedaj žrtvovali ogromne množine vojnega materiala in moštva. Da značijo boji za Aachen precejšen neuspeh za zaveznike, je razvidno iz dejstva, da so sedaj začeli bombardirati tudi tiste dele mesta, kjer ni nemških postojank, kar je čisto navaden izbruh jeze. Zgodovinsko mesto kronanj je že utrpelo velika opustošenja, ki so bila povsem nepotrebna, ker ne morejo na noben način vplivati na potek bojev za mesto. Kvečjemu dajejo ta opustošenja večjo prostost brambam, ker ji ne bo treba jemati obzira za ruševine

tarijata, reci najbolj krvavo strahovlado nekaterih samopašnih komunističnih, od bratske krvi rdečih komisarjev. Prav zato je komunistična stranka zahtevala glavo dr. Marka Natlačenega, da vzame našemu narodu še zadnjega moža, ki mu je ostal zvest v najbolj bridkih urah njegove zgodovine, moža, na katerega se je ljudstvo vedno obračalo — in ne brez uspeha — z zaupanjem.

Zakaj dr. Natlačen je bil v resnici to, kar so mu rekli na Kranjskem in Štajerskem: ljudski ban, guverner bivše Slovenije pod Jugoslavijo, ki je v resnici čutil s potrebami ljudstva. Ogromno je bilo delo, ki ga je dr. Natlačen opravil v dobi svojega nad petletnega uradovanja. Pod njegovim vodstvom je Slovenija

in nastopiti z vso silo. Amerikanske čete, ki se bližajo mestu z vzhodne strani, so v hudem boju z nemškimi četami. Tudi letalstvo posega v boje za mesto Aachen z vso silo in tolče po dobavnih oporiščih nasprotnika v okolici mesta.

Med tem pa pada »V 1« še vedno tuleč na London in predmestja.

Izdaja Romunije in Bolgarije je povzročila, da je bil nemški položaj na južnem Balkanu resno ogrožen. Zato je nemško vodstvo sklenilo, da umakne svoje čete iz najbolj ogroženih krajev. V smislu tega načrta je bila izpraznjena grška prestolnica. Istotako zapuščajo nemške čete otoke na Egejskem morju in Peloponezu. Kakor je bilo pričakovati, se je v zapuščenih krajih takoj vnel srdit boj med grškimi komunisti in nekomunisti. Južna predmestja Beograda so pozorišča zelo resnih bojev, posebno ob Moravi. Istotako krvavi so boji ob Tisi, med Szegedinom in Csongradom in v pusti pri Debrecinu. Vendar pa so vsi sovjetski napadi na teh točkah ostali večinoma brez bistvenega uspeha. Sovražnik pritiska na prelaze Dukle in Cziroka. Na srednjem delu vzhodne fronte so najvažnejše vojne akcije pri Seroku. Na severu se vršijo boji za Melmel in Libavo. Na skrajnem severu pa se borijo nemške čete, da preprečijo poizkuse obkoljenja.

V Italiji napenja sovražnik vse svoje moči, da doseže zaželjeni prodor. Četudi razpolaga z veliko premočjo, posebno na odsekih na obeh straneh ceste Firenze - Bologna, so se njegovi poizkusi povsod izjalovili. Tudi na jadranski fronti ni nikjer napredoval. Male, brezpomembne infiltracije ne motijo splošne slike te fronte. Ta fronta kaže znake absolutne stabilnosti in to moti zelo račune zaveznikov, ker navzlic vsem dosedanjim uspehom niso še prišli do nikakega odločilnega uspeha, do čim so vsi od njih samih do ločeni termini že zdavnaj po-

premagala silno gospodarsko in denarno krizo, dr. Natlačen je dal graditi vodovode in električne centrale, saj je bila v teku petih let skoraj vsa Slovenija elektrificirana, dr. Natlačen je gradil in izpopolnjeval slovenske šole, vse, od najmanjše do najvišje, do vseučilišča, ki ga je znatno izpopolnil. Sodeloval je pri ustanovitvi Slovenske znanstvene akademije, torej najvišjega znanstvenega zavoda, veljavnega tudi za goriške Slovence. Skrbel je za reforme na socialnem polju, on je takorekoč odpravil brezposelnost v Sloveniji, skrbel je za varstvo otrok in mater. Ne moremo v tem kratkem članku naštet vseh Natlačenovih zaslug za slovenski narod, toliko jih je bilo. Toda zanje ve narod, ki se je pred dvema letoma str-

teklili. Nočemo s tem staviti hipoteke na bodočnost — ugotovljamo le dejstvo, ki ga nihče ne more zanikati. In dokler bo tako, bo zmaga ostala le — privid... (v.r.).

Nova madjarska vlada

Budimpešta. Sestavljena je nova madjarska vlada, ki ji predseduje ministrski predsednik in nemestnik državnega upravitelja Franc vitez Szalai. V vladi so predvsem zastopane stranke puščičastega križa, madjarska narodnosocialistična stranka in Imredyeva stranka.

Državni upravitelj Nikolaj Horthy je izdal proglas, v katerem ukazuje, naj se madjarsko ljudstvo in vojska honvedov dalje borita, lako, kakor zahteva vojni položaj in kakor pristojna slavi madjarske armade.

Sovjetski varnostni blok in mi

Zadnji dnevi so prinesli nekaj več jasnosti o pogojih zahtevah Sovjetov. Ti so stavili zaveznikom svoje zahteve. Vsakdo, ki ni popoln političen analfabet je moral pri čitanju o teh zahtevah uvideti, da so iste pravzaprav naperjene proti zaveznikom samim. Varnostni obroč, ki ga zahteva Sovjetska zveza za svojo državo bi morale razen drugih tvoriti države: Finska, Poljska, Ogrska, Slovaška, Rumunija, Bolgarija, Jugoslavija in Grčija razen drugih, ki se morajo priti na vrsto. Torej baš države, ki so neuradno tvorile influenco cono anglosaških držav, kjer je angloamerikanski kapital nemoteno gospodaril in ki so bile najvažnejše izhodno tržišče angloamerikanskega gospodarstva v Evropi. V normalnih razmerah bi te zahteve izzvale v ponosnem Albionu ošabno reakcijo in morda celo grožnje in Amerika bi takoj začela s sestavljanjem črne liste z imenikom vseh sovjetskih industrij in napovedala vsaj ekonomsko vojno. V normalnih razmerah — toda razmere sedaj niso nikakor normalne. Sicer bi po anglosaški propagandi opevani položaj na zapadni fronti upravičeval skoro še močnejši nastop obeh zapadnih velesil, četudi je Sovjetska njih zaveznica. Človek bi jima prisodil vsaj nekaj besed v tako važni zadevi. A temu ni tako. »Daily Mail« — ponosno glasilo Angleškega trandirana naravnost Rusiji, ko skoro vzhričeno povdarja pravičnost sovjetskih zahtev in celo trdi, da te ne smejo in ne morejo vznemirjati Amerike in Anglije. Tu nekaj ni v redu.

Naj bo tako ali tako — nas morajo zanimati zahteve same na sebi, četudi

nil ob krsti tega velikega moža in ga spremil na njegovi zadnji poti.

Nam, Slovencem na Goriškem, je dana sedaj prilika, da se tudi mi poklonimo spomenu našega velikega rojaka in vzglednega slovenskega voditelja. Njegova smrt pomenja za nas hkrati svarilo, kaj nameravajo komunisti z vso slovensko inteligenco, sploh z vsemi Slovenci, ki pošteno mislijo, seveda, kadar bi prišli do oblasti. Toda to se ne bo zgodilo in se ne sme zgoditi. Dovolj je žrtve; od katerih je bila ena največjih smrt dr. Natlačenega. Komunisti so nas sicer res oropali velikega voditelja, toda dovolj smo močni, da smemo reči: kadar pade mož, stopi na njegovo mesto drugi!

MARŠAL ROMMEL UMRL

Iz Berlina poročajo da je za posledicami poškodb, ki jih je dobil na glavi kot vrhovni poveljnik neke nemške armade na zahodu, umrl generalni feldmaršal Rommel. Rommel je eno najbolj slavnih imen med nemškimi vojskovodji, posebno zato je bil iz časov svojih vojnih pohodov iz Cirenaike proti Egiptu in je tedaj le malo manjkalo, da ni zasedel Aleksandrije, glavnega egiptovskega pristanišča. Leta ogromni premoči in pa dejstvu, da so savojske armade že tedaj odpovedovalno tvorile izdajalske vrzeli, gre pripisovati, da Rommelov načrt tedaj ni uspel. Voditelj nemške države je tedaj poslal resnično sposobnega vojskovodje na druge fronte.

Za Goriško pa je osebnost maršala Rommela zanimiva še iz drugih ozorov. L. 1917. ko so združeni Nemci in Avstrijci pri Pobaridu napravili znani predor, je bil ravno tedaj stotnik (kapitan) Rommel tisti, ki je s svojo četo prvi udrl skozi tedaj nasprotni italijanske čete in tako prebil savojsko obrambno črto na goriških tleh. To opisuje Rommel sam v svoji znani vojaški knjigi »Die Infanterie marschiert«.

Kot vojskovodja in kot junak se je generalni feldmaršal Rommel nedvomno za trajno vpisal v zgodovino.

ne vključujejo še tukajšnjih dežel, vsaj z ozirom na dosedanje zemljepisne pojme ne. Jasno pa je, da glasom teh zahtev postajajo naše dežele vsaj sporno ozemlje, ko bi res prišlo do tega, da bi se moralo tem zahtevam zadostiti. Vključene ali ne pa bi naše dežele morale v prihodnosti igrati prav nevažno vlogo blazinice med svetovnimi velesilami. Sicer ni preveč razumljivo, zakaj in proti komu je naperjen zahtevani varnostni obroč sovjetske zveze. Proti Nemčiji pač ne, ker bi Nemčija v slučaju realizacije tega načrta ne obstajala več, drugih držav, ki bi zamogle tudi iz daleka ogroziti Sovjetsko zvezo v Evropi sploh ni, razen ako se vzame baš Anglijo in nje zaveznike. Kakor se vidi je Stalin precej dalekoviden, četudi ni baš potrebno preroško razpoloženje, da se nekoliko pogleda v neizbežno nujnost bodočnosti. Katere dežele pa naj bi tvorile varnostni obroč zapadnih velesil, ki bi jim moral biti ravno tako potreben, kakor Sovjetski. O tem se molči. »Vzemli Kar bo tebi ostalo bo naše!« — To je vsekakor vtis, ki ga vzbuja tozadevno obnašanje zapadnih velesil napram Stalinu. Na vsak način pa bi glasom sovjetskih zahtev naše dežele morale postati bistven del varnostnega obroča zapadnega ali vzhodnega sistema. Kar bi pomenilo brezpogojno popolno uničenje teh dežel in nemožnost zopetnega vstajenja, ne po vojni, ne nikdar več. Če so rane, ki jih je tem deželam zadala sedanja vojna, strašne in je upanje na skorajšnje ozdravljenje pičlo, bi uresničenje sovjetskih zahtev zadalo vsemu smrtno rano. Ozemlje na meji dveh svetovnih sistemov, katerih dotik že radi same logike povzroča nekaj kratki stik, je obsojeno in zanj ne more biti rešitve, tudi ako bi se pri tem rabil še sistem takozvanega »nevtralnega pasu«. To je neizpodbito dejstvo in na to dejstvo morda naši sovjetski pomagači niso še mislili. Ali pa so mislili in so hladnokrvno sklenili žrtvovati to zemljo enemu ali drugemu sistemu.

Toda nekaj se svita. Daleč je še ta svet, a svita se. Kje, bo razumni človek že sam zamogel razumeti. En zaveznik skuša drugemu požrešno odvzeti vsaj grizljaj. Zaenkrat se gre še za razmeroma ponižne grizljaje in še ni hudega. Zato je svet še majhen, toda kmalu bo apetit Sovjetov zadel zaveznike na zelo obutno mesto. Na srednjem vzhodu so še dežele, ki po logičnem razmotrivanju dosedaj stavljenih zahtev spadajo tudi v varnostni obroč Sovjetske zveze, o katerih pa Stalin iz previdnosti še ni govoril. Ker angleški imperij namreč niso le Indije in druge podvržene dežele, temveč ravno in baš varnostni obroč, katerega svet skoro slutil ni in ki sedaj začenja tvoriti snov sovjetskega varnostnega obroča. — (ojce).

Vesti z vsega sveta

PARTIZANI HOČEJO V SPANJO

Madrid. Listi objavljajo uradno nolo, ki žigosa spletke boljševskih elementov v južni Franciji ter na špansko-francoski meji in ki javlja, da je že prišlo do spopadov med uporniki in španskimi obmejnimi zaščitnicami. Nota pravi dobesedno:

»Darovi živili, ki smo jih hoteli poslati preko Rdečega križa z več tovornimi avtomobili slrda-jočemu belgijskemu prebivalstvu, so morali prestatl zaradi nemirov, ki so jih v južni Franciji povzročili med drugim rdeči španski emigrantje. Rdeče tolpe pod poveljstvom dveh iz državljanske vojne proslulih elementov nastopajo na ozemlju Saint Jeana de Pied du Port, Oelroni, Vielle, Buja in Toulousa ter so ponovno vdrle na špansko ozemlje.

Španske obmejne čete so vrgle tolovaje nazaj ter popolnoma obvladajo položaj na meji. Za njimi stoje večji oddelki, ki so odločeni, da se vsakemu nadaljnjemu invazijskemu poskusu rdečih tolp najostreje upro. Španska vlada je poleg teh varovalnih ukrepov ponudila generalu De Gaulle vso podporo, da odstrani te upornike.

Po 63 dneh hudih pouličnih bojov,

v katerih je bila porušena večina Varšave in je padlo nekaj deset tisoč ljudi, so poljski uporniki prenehali z odporom in sprejeli nemško ponudbo, da se jim dovolijo pravice vojnih ujetnikov. V nemško ujetništvo se je z vsem svojim glavnim štanom podal tudi poveljujoči uporniški general Komorovski-Bor, katerega je poljska vlada v Londonu malo poprej imenovala za rhovnega poveljnika vseh poljskih oboroženih sil. Sovjetski fisk, ki je generala Komorovskega že prej neusmiljeno napadal, je postal še srditejši in mu očita izdajstvo, ker ni počakal sovske vojske in se priključil, da bi ga seveda potem poslali na drugi svet po zgledu katynskih žrtev.

V Združenih državah je umrl

nekdanji republikanski predsedniški kandidat Wendell Willkie. Dobil je zastrupljenje krvi, zaradi česar mu je odpovedalo srce. Willkie je zadnja leta opravljal razne posebne politične naloge po naročilu svojega protikandidata Roosevelta.

Izostanek odločilnega uspeha na zahodnem bojišču,

katerega je angleški ministrski predsednik Churchill napovedal za oktober, je angleško prebivalstvo močno razočaral. Vlada je morala ljudstvo potolažiti z obljubo, da bo izvedla velike socialne preosnove. Delovni minister Bevin je poklical tisoče delavstva za popraviljanje razbitih hiš in za odstranjevanje ruševin.

Sovjetske letalske sile

so zasedle fínsko letališče na oločju Aalanda ob vstopu v Bolniški zaliv med Finsko in Švedsko. Oločje je bilo do sedanje vojne demilitarizirano. S teh letališč imajo sovska letala komaj peljati minut letela do švedske prestolnice Stockholma.

KOMUNISTIČNE INTRIGE

Milan, 16 okt. Brzojavna agencija »Universal« je zvedela iz Ruma, da je vložilo odposlansvo italijanske komunistične stranke pri komunističnem voditelju vlade Togliattiju formalni protest zaradi nedavnih imenovanj diplomatskih zastopnikov Badoglijeve Italije v inozemstvu. Komunistično odposlansvo je opozorilo, da so pričeli diplomati, ki jih je imenovala Bonomijeva vlada, svojo kariero pod fašističnim režimom in da taki moške ne morejo dobro zastopati nove Italije v inozemstvu. Komunistični vodja Togliatti je zagotovil odposlansvo, da bo protest takoj jroči Bonomiju. Postopanje komunistične stran-

ke je zbudilo baje v vladi resno krizo, ki vsekakor ne bo edina, ki so jo povzročili boljševiki. To bo trajalo tako dolgo, dokler ne vodo povsod zastopali »nove« primernejši ljudje po Kremlevih željah.

Obsežno mobilizacijo bolgarskih sil

pripravlja sovska maršal Aoluhin, ki je tudi poveljnik bolgarske vojske. Turški listi pravijo, da bodo na novo mobilizirane bolgarske sile potrebne za trajno zasedbo grške Tracije in Makedonije, ki ju Angleži in Amerikanci prištevajo h Grčiji ter k jugoslaviji, za kar se pa Sovjeti ne zmenijo in se ravnaajo po svojih načrtih.

V Italiji se mudi

sovska delavsko odposlansvo, ki so ga komunisti in komunistično pobarvane »demokratske« stranke slovesno sprejeli. Komunistični voditelj Togliatti je prosil sovska pomoč za Italijo, vodja

sovske delegacije pa je povedal, da je prišel v Italijo zato, da bi dobil sloboščne delavcev, katerih v sovske tovarne krvavo potrebujejo. Italijanski kmeljski minister Gullo, je napovedal ureditev kolhozov v Italiji.

Te dni je prevzel posle prefekta v Turinu Emilio Grazioli, dosedaj prefekt v Bergamo, nekdanji fašistični zvezni tajnik v Trstu in potem daljša visoki komisar v ljubljanski pokrajini.

V Parizu so prenehali izhajati časopisi Oeuvre, Matin, Petit Parisien, Intranseant in Paris Soir. Tudi lista Temps in Journal des Debats ne izhajata več. Pač pa izhajajo Franciseur Combat, La France Libre, Le Front national, od starejših listov pa izhajajo vojaški degaullovski Figaro, Le Soir in L'Aube, ki je glasilo krščanskih komunistov a la Edi Koebek. Lista Populaire (socialistično) in Humanité (komunistično glasilo) pa prednjačita pred vsemi. Humanité je bil nekoč razkošno urejevan, prešturiran propagandni dnevnik. Zdaj je spet vstal, da pomaga širiti rdečo revolucijo po razbiti Franciji.

Dejstva in ugotovitve

Bilanca 15. septembra

Po enem mesecu lahko trezno presodimo kakšen učinek so imeli divji komunistični pozivi na predajo, kateri je bil postavljen zadnji rok 15. septembra.

1. Mnogi dihurji, ki so se delali nacionalne, nepolitične, nepristranske, so pokazali svojo barvo in so šli v hrib. To so razni dr. Čermelji, dr. Prevci itd. Naša okolja so se spet izčistila.

2. Sredinci, ki so še koncem avgusta trdili, da so na tihem vsi »domobranci«, če to ne, pa vsaj »četniki«, so jadrno stopili v štihe z gozdom in začeli nova pogajanja za sodelovanje. To je spet pojasnilo njihovo umazano vlogo.

3. Domobranci so ostali isti kot prej. Le neznaten odstotek je zapustil njihove borbeno vrste. Udarne bataljoni pa so v odgovor na ultimatum pokazali v blestečih zmagah na Dolenjskem in Notranjskem moč svoje pesti in voljo svojih src.

Realizem Edvarda Kardelja

V času popolne prijaznosti nad skorajšnjo zmago komunizma, je Edvard Kardelj, »desna roka maršala Tita« na zborovanju rdečih aktivistov na fin način dal vedeti in slutiti težave, ki še čakajo komuniste.

Dal je vedeti tudi, da obstoji nevarnost, da komunisti izgubi vse sadove tri in pol letne borbe za rdečo revolucijo. Zato je oznanil, da zmagaja nad okupatorjem ne pomeni počitek, ampak začetek vsenarodne bitke za zavarovanje pridobitev tri in pol letne borbe. »Torej končna zmagaja je še daleč!

Povedal je tudi, da na odločilno pomoč iz tujine ni kaj dosti računati: Če bomo hoteli našo domovino dvigniti iz ruševin, bomo morali v prvi vrsti mobilizirati naše lastne sile.

Dotaknil se je kočljivega vprašanja sodelovanja z zavetniki in jako zadržano izrazil bojazen, da bo njihova obnova in gospodarska pomoč nudila zavesje »reakcije« ... notranji sovražnik ... si bo skušal ustvariti svoje pozicije na področju gospodarstva in obnove.

»Zunanje politični faktor bo igral važno vlogo v celotni naši politični liniji.« In ta faktor se lahko še zelo spre-

meni. Vojske namreč še ni konec. »Ni dvoma, da obstoje še v svetu reakcionarni mračnjaki, ki bi nas radi utopili v žlici vode, ki bi radi pomagali našim domačim izdajalcem.« Kaj če se ti »mračnjaki« razgibajo in dobe vpliv?

Zato pa zmagaja ne bo tako zelo lahka. »Pred nami se bodo nakopičile brezštevne objektivne težkoče pri graditvi in obnovi naše domovine, v gospodarstvu, v državni upravi, v zaščiti reda in miru.« Torej tudi v primeru zmage komunizma, računa Kardelj na brezštevne težave, ki jih lahko s pravim imenom imenujemo lakota, pomanjkanje prometnih zvez, nered in zmešnjava. Da rušiti je lahko, a graditi je težko!

Nato je pozval Kardelj, kot pred tedni Cene Logar komuniste

k budnosti, kajti mednje se je vtihotapila zaspčnost, naveličanost in topost;

k enotnosti h kateri pozivajo le tisti, ki se čutijo razcepljene in v razkroju;

k samozvesti, ki jo med gozdni razcapanci ni in je ne bo;

k iniciativi, ki je še v vsaki tiraniji in tudi v komunistični zamra.

k hitremu vzpostavljanju reda in miru.

Zato pa nov boj za ohranitev pridobitev revolucije. To ni več revolucija, ki divja, to je že konservativnost ki ohranja!

(Podatki po »Sl. poročevalcu« 15. sept. in »Part. dnevniku« 24. sept.)

Ministra Snoja pa ni bilo

Kot se čuje, obljubljenega obiska ministra Snoja ni bilo. Kakor je napovedal, da bo prišel Snój reševati domobrancel k izvršilnemu odboru OF. Kidrič je v svojem brutalnem odgovoru na Kuharjeve pozive pojasnil, da je Izvršilni odbor OF pristal na Snojev obisk, povedal pa je tudi, da je Snojeva edina naloga ta, »da zavedenim domobrancem pove, da predstavljajo njihovo edino rešitev njihova predaja z orožjem vred Narodno Osvobodilni Vojski« (Sl. Poročevalec, 15. sept.)

Snoja pa potem ni bilo in ga menda tudi ne bo.

Domobranstvo pa se rešuje samo, s postopnim, neusmiljenim trebljenjem komunizma, v čigar popolnem uničenju je naša edina svoboda in rešitev.

Proslava Gregorčičeve stoletnice v Gorici

Spričo sedanjih težkih razmer se je zdelo, da se bo proslava velikega našega pesnika Gregorčiča morala omejiti le na posebno izdajo »Goriškega lista«. Z veseljem smo ugotovili, da so krogi slovenskih vernikov tudi drugače dostojno proslavili ta soominski dan.

Msgr. Brumač se je pri deveti maši pri sv. Ignaciju v svoem govoru primerno oddolžil spominu velikega buditelja narodne zavesti med goriškimi Slovenci. Odgovoril je na vprašanje, ali je bilo prav, da je duhovnik pesnik tako silno podčrtal domovinsko ljubezen iz sv. pisma in življenja svetnikov je dokazal, da so se vsi sveti duhovniki vseh časov zelo odlikovali v ljubezni do svojega naroda. In temu se ne smemo čuditi, saj ravno vera nam daje najzanesljivejšo in najtrdnjšo podlago za pravo, narodu zares koristno domoljubje. Ljubezen do naroda izhaja pač iz najvišje zapovedi ljubezni in še posebej iz četrte zapovedi, ki nam narekuje, da moramo ljubiti starše in vse, kar je z njimi v zvezi. V svojih izvajanjih je prišel do trditve, da je duhovnik že po svojem poklicu, ako ga vesno izpolnjuje, najodličnejši narodnjak in da je zato nujno vsakdo, ki ovira duhovnika pri njegovem poslanstvu, narodni škodljivec. Spodbujal je vernike, naj vsi v lepem sodelovanju z duhovniki, ki Boga in njegove večne zakone branijo, delamo na to, da bo naš narod globoko veren, pošten, izobražen, omikan, srečen na tem in na drugem svetu. Ob koncu so verniki s pridigarjem molili za večni pokoj pesnikov duši, ki je tako hrepnela po miru.

O, da bi ti, mladika mila, nevihto tudi utolažila, ki burno hruje med ljudmi, ki v srcu strašno nam besni, da meni vsaj bi jo umirila! (Oljki)

V nedeljo zvečer pa je bilo v krogu deklške Marijine družbe zelo lepo predavanje o Simonu Gregorčiču, ki se ga je udeležilo poleg šlevilnih družbenic tudi precej prijateljev družbe, med njimi vsi trije naši stolni kanoniki: msgr. Valentinčič, msrg. Novak in msrg. Brumač. Govoril je morda največji ljubitelj Gregorčičeve poezije g. župnik Mirko Mazora, ki se zdi, da ima Gregorčiču zelo sorodno srce. Tudi in je doma iz »planinskega raja«, nedaleč od Gregorčičevega doma. Že prej smo vedeli, da zna vsega Gregorčiča na pamet, nismo pa vedeli, da ga zna tako toplo in lepo podajati. Iz njegovih ust so prihajali Gregorčičevi verzi kot ovelje, ki je pravkar vskliko iz pesnikovega srca. Udeležencem se Gregorčič še nikdar ni razodel v tako sočni lepoti kot ta večer. Govornik je podal najprej kratek oris pesnikovega življenja. Skrajni vsak življenjski podatek je osveštil s kakim Gregorčičevim verzom.

Nato je predaval v širih odlomkih najprej o Gregorčičevi ljubezni do domače hiše in vasi, nato o njegovi ljubezni do ožje domovine »planinskega raja« polem o njegovi nepopisno topli in blagi ljubezni do širše domovine Slovenije, ki jo je ljubil kot goreče južec ženin svojo najslavši nevesto in končno o pesnikovi ljubezni do Boga in večne domovine. Prav ta velika ljubezen do Boga, ki je izhajala iz njegove žive vere, je vlivala v pesnikovo dušo tisti balzam, ki je preprečil, da bi vedno melanholični in oločni Simon zapadel boleznii, ki jo imenujemo pesimizem, kateremu pa Gregorčič nikdar ni zapadel, čeprav je večkrat prav živo občutil svoje lastne, svojega naroda in vsega sveta bolečine v tujini in solzni dolini tega sveta. Ob koncu je predavatelj prosil poslušalce, naj

se odzovejo pesnikovemu povabilu v pesmi »Mojo srčno kri škropile« in naj vsepoved širjo Gregorčičeve poezije, naj se jih uče na pamet in skušajo ob njih dvignili sebe in svoj narod k plemenitosti, ki je tako zelo odlikovala Gregorčičevo prisno slovensko srce.

Jasna, izklesana in topla beseda predavateljeva je poslušalce vse prevzela in zlasti ko je deklamiral razne daljše in krajše pesnitve, se je marsikatero oko orosilo od globokega ganotja. Verzi, ki so nam priklicali v spomin, kako silno bi Simon Gregorčič trpel, ako bi doživljal današnji križevi pol slovenskega naroda in porodne bolečine njegove svobode, po kateri je tako hrepnel, so nas kar pretresli. Pesmi, ki jih je deklamiral, ie tudi zelo duhovito komentiral in podal zlasti dekleom silno dragocene migljaje za življenja lepo in srečno pol. Posebno jim je polagal na srce ljubezen do svojega kmelskega ljudstva, do domače hiše, zvestobo v vseh rečeh in ljubezen do poštenega deklškega življenja, ki je veselje in ponos naše domovine.

Med posameznimi odlomki predavanja, ki bi želeli, da ga je podajal na vrhu Triglava, da bi ga slišala vsa slovenska zemlja, sta nastopili tudi dve družbenici, ki sta zares vzorno podali tri daljše deklamacije: Domovini, O nevihti in Romanico. Obe, Mirjam Zagajnska iz Gorice in Meri Bajc iz Cola sta s svojimi deklamacijami pokazali, kako je Gregorčič tudi njima pel iz srca. Druge mladke, ki so deklamacije poslušale, so sklenile, da bodo tudi same odslej bolj pazno prebirale Gregorčičeve poezije, se jih učile na pamet in jih ob raznih prilikah podajale.

Ne smemo pozabiti, da je deklški zbor Marijine družbe lepo zapel več dvo in troglasnih pesmi, ki so dale prireditvi še slovesnejši značaj in jo dvignile v nekako prirčno akademijo, ki je nudila udeležencem lep pesniški in glasbeni užitek.

Lepo zaokroženo prireditev je na povabilo g. predavatelja zaključil deklški zbor, ki je zapel pesem na Gregorčičevo besedilo: »Mojo srčno kri škropile«.

Šolske vesti

Tajništvo slovenske gimnazije v Gorici

poziva

vse gg. profesorje, ki žele biti nastavljeni na slovenski gimnaziji, da vložijo prošnje do 24. okt. 1944 na zgoraj imenovano tajništvo.

Tajništvo slovenske ljudske šole v Gorici

poziva

vse gg. učitelje, ki žele biti nastavljeni na slovenskih mestnih šolah, da naslovijo svoje prošnje na tajništvo do 24. t. m.

Tajništvo slovenske ljudske šole v Gorici

naznanja

da se vrši vpisovanje na slovenski ljudski šoli od 15. okt. do 25. okt. v dopoldanskih urah.

Redni pouk se prične 26. oktobra s šolsko mašo pri Novem sv. Antonu ob 9. uri. Pouk bo naslednji dan.

Tajnik.

OPOZARJA SE,

da morajo po določilih postave psi po ulicah in sploh vseh občinstvu odprtih krajih nositi nagobčnik.

Prepovedano je voditi pse v javne prostore, tudi če imajo nagobčnik in tudi če so privezani na vrvice.

Kršilci bodo kaznovani po predpisih zakona.

Zupan: Coronini.

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

Goriški Slovenci za svoje reveže

Razgovor s tajnikom
»Socialne pomoči«
g. župnikom Zerjalom

Naš urednik je te dni obiskal tajnika nove dobrodelne ustanove »Socialna pomoč«, ki že nekaj časa sem posluje v ulici v. Seminario 10 in podpira revne slovenske družine. Z njim je imel razgovor, ki ga tu objavljamo.

1) G. župnik. Slišim, da goriška pisarna »Socialne pomoči«, ki jo Vi vodite, pripravlja nabiralno akcijo med goriškimi Slovenci za zimsko pomoč ubogim in obubožnim rojakom. Ali nam morete ob tej priliki povedati kaj več o tej zbirki, o programu in dosedanjem delu?

O, to je pa lepo, da se tudi »Goriški list« zanima za »Socialno pomoč«. Hvala za to pozornost! Omenili ste našo nabiralno akcijo. Ta se je že začela, vsaj za goriško mestno občino. O našem programu in delu pa — evo — Vam odgovorim!

Socialna pomoč je prva in doslej edina karitativna (dobrodelna) ustanova na Primorskem in hoče sredi tragedije, ki jo preživlja naš narod, viti vsaj kapljico olja v njegove pekoče rane. To je njen samaritanski program, da podpira vojne oškodovance, begunce, družine internirancev, vojnih ujetnikov ali pogrešancev, sirote, onemogle, dela nezmožne, bolnike in končno reveže na splošno. Kajpak veljajo naše podpore, ki niso stalne, le zares revnim in potrebnim, v kolikor jim ne zadostujejo drugi stalni dohodki, ki jih že uživajo, ali zaslužki njihovih lastnih rok. V ta namen Socialna pomoč nabira sredstva (denar, obleko, obutev, posteljnino itd.) pri imovitejših Slovincih, da lahko pomaga siromašnim. Nadaljnji namen naše pisarne je tudi nuditi moralno pomoč slovenskemu prebivalstvu v obliki raznih intervencij (t. j. posredovanj) pri upravnih oblasteh in uradnih socialno skrbstvenih ustanovah.

Naše dosedanje delo... Nabrali smo že znatne vsote denarja. Drugi posel je bil ta, da smo nabrana sredstva razdelili v obliki individualnih in deloma tudi kolektivnih podpor pomoči potrebnim prosilcem. Nad 100.000 lir smo že razdelili revnim družinam v Gorici, vse drugo pa je šlo prosilcem z dežele. To drugo delo — delitev podpor — je zaradi točne kontrole potreb sicer zamudno, toda bolj prijetno od prvega — nabiranja sredstev. Pozanimali smo oblasti (in jih še bomo) za izboljšanje in razširjenje socialnega skrbstva. Opravili smo tudi precej individualnih intervencij (za posamezne osebe).

Za ugotovitev potreb sedanjice zimsko pomoči in za bodočo obnovo domovine je Socialna pomoč opravila preprosto delo v tem, da je zbrala že obdragoocene statistike o žrtvah in škodah, ki sta jih povzročili vojna in revolucija v slovenskem delu pokrajine.

2) G. tajnik, iz vašega poročila vidim, da socialna pomoč opravlja ne samo prepotrebno karitativno delo, ampak uspešno zelo važno kulturno poslanstvo. Kdo pa ima glavne zasluge za njeno ustanovitev in pri vsem tem njenem delu?

G. urednik! Zasluge in zasluznike pa naj piše Bog! Ker je znano, da je priznanje,

hvaležnost na tem svetu najredkejša cvetlica, mi ljudje iz »Socialne pomoči« sploh ne iščemo, marveč ta čas raje raziskujemo in popisujemo bedo našega ljudstva in mu jih po svojih skromnih močeh s karitativnimi akcijami lajšamo. Mislim, da tako najbolj konkretno in pozitivno delamo za blagor domovine. Vprašanje zasluge ima veljavo kje drugje, na pr.: v vrstah OF. Tam je med terenci, rajonci in gori nazaj do samega IOOF ena sama zagrizena tekma za zaslužnje in — premoženje. V »Socialni pomoči« pa se o zaslugah še nismo pogovarjali. Za »Goriški list« in njegove bralce, oziroma za primorsko ljudstvo sploh, bodi povedano k vašemu vprašanju le to, da imajo vse glavne in postranske zasluge pri »Socialni pomoči« v Trstu in Gorici samo tiste vrste ljudje, ki jih komunistične troblje iz gozda klevetajo za izdajalce in jih OF preganja kot najhujše sovražnike in izkoriščevalce ljudstva. Naše novo izdajstvo in maščevanje nad nehvaležnim narodom je zdaj to, da v »Socialni pomoči« pomagamo siromašnim Slovincem.

3) To pomeni, da vodijo »Socialno pomoč« resnični, resnični rodoljubi. Kaj pa, ali delate pri delitvi podpor kake razlike z ozirom na politično opredelitev posameznikov?

V pisarni »Socialne pomoči« ne preiskujemo ne barve ne mišljenje prosilcev, marveč nudimo pomoč nepristransko po načelih krščanske dobrodelnosti kateremu koli Slovincu, če le dokaže potrebnost.

4) Pa so se vendar komunisti že obregnili ob »Socialno pomoč«, če sem prav poučen. Ali je to res?

Pa še kako obregnili! OF je »Socialni pomoči« posvetila poseben celo ilustriran letak. Sinoči sem ga dobil v roke. Rečem vam: iznenaden je. Bil bi kar primeren vlozek za pustno komedijo. Sijajno zabavo nam je prinesel v ta turbočas. Risba na njem predstavlja grozne pošasti s puškami in rožnim vencem, ki v pisarni »Socialne pomoči« s cekini kupujejo slovenske duše. Besedilo na njem pa roti slovenski narod, naj za božjo voljo ne hodi več prosit podpore, češ, da se mora vsak podpiranec v zahvalo vpisati v Belo gardo, podpisati izjavo proti OF in ne vem še kakšne čarovniške zakletve. Zdaj pa, mili slovenski narod, če hočeš verovati tej umetni tolovajski budalosti, nikar ne hodi več prosit podpore k »Socialni pomoči«, marveč ogibaj se naše pisarne nekaj kilometrov na daleč, da ne boš pogubljen. Morda hoče OF s tem nestransko lažnim letakom preplašiti naše podpirance tako, da bodo še denar nazaj prinesli in bo tragedija naše dežele še bolj komična. Veliki gospod Wilfan, doktor in tovariš, organizator OF na Primorskem, zvodnik našega ljudstva, moj nekdanji prijatelj, ki nikdar pomanjkanja ni okusil, ker je zaradi zaslužnje in premoženja svojo očeta študiral za narodni denar, naj bi namesto pisanja pamfletov rajši poskrbel, da se meni vrne moj pisalni stroj, ki mi ga je njegova OF poleg drugih reči pred le-

tom dni ukradla, da sedaj na njem pisari svoje gnojne množanske izrodke proti »Socialni pomoči«; kajti v naši pisarni bi stroj služil bolj plemenitim namenom. Letak pa je, to moram priznati, najbolj smrdljiv proizvod komunistične norišnice, kajti z njim hoče OF revežem preprečiti pomoč. Kaj ne, tovariš Wilfan: »Vse za narod, vse za reveže in potrebne! Živel socializem!«

6) Vidim, da vam tegobe časa še niso uklonile duha. Gotovo imate v »Socialni pomoči« kake načrte za bodočnost. Ali jih smem vedeti?

Banjska planota pripravlja račune

Trupla nedolžnih žrtev razmrčvarjena v jazbinah - Razkrinkani voditelj hribovskega VOZ-a

Nič manjša ni pravica prizadetega do pritoževanja od pravice slehernega do življenja. Tako je tudi nam edina obramba in zadoščenje, telesnih ter duševnih težav, ki jih prenašamo pod OFarskim jarmom, pritožba. S pritoževanjem pokažemo narodu in vsemu svetu, da obsojamo vsa početja sleparske OF in da pomagamo tudi mi s temi sredstvi k vstajenju poteptanega naroda, ker skrbno zasledujemo in beležimo korake in vsa početja tistih par odstotkov med nami, narodnih izrodov, za katere je račun že pripravljen.

Pred časom smo površno poročali, o neizbrisnih sledovih boljševiškega divjanja po naši, zločincem, prepuščen planoti, za katerega bi bil v prvi vrsti odgovoren, že znani Dugar, ker je tudi sam, na partizanskem sodišču v Čepovanu priznal krivdo šestih žrtev od 19tih mu očitanih. Zaradi njegovega živalskega značaja, moramo priznati, da je ta zločinec bil le krmilo OFarskega voza, na katerem moglo sloni hinavsko tihi, ponižen, sočuten, solzavi kot krokodil partizanski Juli-Lipičar Alojz p. d. Kopic iz Dola pri Kalu, ki nosi zagotovo odgovornost ostalih 12 prejšnjih mu očitanih nedolžnih žrtev, katere ležijo razmrčvarjene po raznih jazbinah v okraju.

Da je to pravi satan, skrit v angelski obleki, so nam priča njegovi lastnoročni podpisi raznih dokumentov Kalsko-Kanalskega rajona. Kako in kje je sloviti Banjski VOS — o priliki hajke stresel te nam važne listine, bomo zainteresirancu dodali v opombo pri končnem računu.

Vse kazenske ukrepe, vse druge važne rajonske odredbe, katerih posledice čuti naš kmet in naš narod na lastnem telesu, od tega skoro nepoznanega zločina in zajedalca, podpisanega s partizanskim imenom »Juli«.

Zaman se skriva za delom, od njega odvisnih terencev. Da je to velik mož, so nam priča tolovajske organizacije in gibanje še za časa Bado-ljevcev, ko je v sporazumu predsednice, lastne soproge, odobril in potrdil, če tudi na zahtevo dobro znane vlačuge Pavle Tomažev iz Gomilnice, Avguštna Mešelovega iz Zabrda in par drugih teren-

Moja navada je, da ne govorim o načrtih, dokler jih ne izvedem. Zato dovolite, da vam odgovor na to točko dam pozneje. V zameno vam rajši povem eno svojih želja, in prosim, da jo objavite. Ta moja želja, oziroma želja vseh pristojnih delavcev v tržaški in goriški »Socialni pomoči« je, da bi slovenski kulturni delavci (t. j. bolj po domače in bolj splošno: vsi šolani ljudje) v naši deželi oziroma sploh vsi pametni ljudje malo bolj pomagali pri sestavljanju statistike, ki sem jo prej omenil. Ta stvar ima namreč velik socialni in kulturni na tudi gospodarski pomen. Druga želja in prošnja na je kajpak ta, da bi vsi, ki kaj zmorejo, čim obilneje prispevali v dobrodelni sklad »Socialne pomoči«. Kajti po-

trebe so silne, finančnih sredstev pa ni.

7) No torej še eno vprašanje! Na koga se v prvi vrsti zanašate, ko boste za zimo potrebovali nova finančna sredstva?

V prvi in zadnji vrsti se zanašamo na radodarnost tistih Slovincov, ki jim je sreča obvarovala dom in imetje. Za enkrat stavim upanje na imovitejše slovenske družine v Gorici in po važnejših dosegljivih občinah, kakor so Ajdovščina, Vipava, Idrija, Kanal, Sv. Lucija, Tolmin, Korbarid, Bovec. V teh »oazah« je nekaj prav zavirljivo dobro založenih ljudi. In prav ti so od vojne nič ali najmanj prizadeti, zdi se pa, da so doslej tudi najmanj darov položili na žrtvenik domovine.

cev, ponesrečeni atentat na župnika Snakota Zerjala, ki je bil pripravljen med Gomilnico in Brezovcem.

Poglejmo okrog njega, kdo so ti ljudje, pred katerimi trepetava ves okraj? Izprijeni zastareli samci, pohlepneži, lakomneži in očetje družin v katerih se sliši razsajanje, jok, pijančevanje, kletvina in zmerjanje. Samo o ljubezni in molitvi tam notri ni sledu. Saj bi bilo čudno, če bi se v takšnih družinah vzgojil pravi rodoljub. Česa moramo upati od župana Andreja Maverja iz Kalu, saj je delo vsega njegovega življenja od razpada Italije, v podzemeljskih jamah. Zaradi pijančevanja in slabih družinskih razmer mu ni rodilo toliko, da bi se mogel v letu privoščiti teden dni počitka. Od kje pa ima, ko je že več ko leto dni brez dela, toliko dohodkov? Od kje so živila, od kje denar, da se ga po današnjih cenah pogosto »gospod in gospa« prav pošteno nažvižgata? Ubogi kmet! Nič ni čudnega, če so to starši divjega zločince, 16 letnega Emilija, ki je na zverinski način vzel življenje zajetemu domobrancu Štruklju iz Kanalskega Loma. Z zlomljeno nogo in brez hrane ga je pet dni vlačil po gozdovih in mu pred smrtnim udarcem po glavi še po trikrat nalomil obe roki.

Tudi Petra Mournovega iz Korna ne sme narod prezreti, saj si je z njegovo hrabrostjo in zločinstvom nad lastnim narodom, ki ga je izkazal pri pokolju slovenskih fantov v Črnem vrhu, pridobil dopust v nagrado.

Račun se pripravlja tudi za tiste požrešne, ki prežijo iz za grmovja po cestah na mimo gredoče ženske in jim iztikajo iz nosilnega zadnjega jajca, namenjenega v Gorico v zameno za drugo potrebno blago, ali za prehrano, pa naj si bodo ti lenuhi, Tončič iz Levpe in Medved iz Krasa na Levpski cesti, ali Tabor, Strgarč, Fure, Špelč in Pust iz Banjske na Banjski in Grgarski cesti. Vsa ta raja do sedaj omenjena ne trpi nobenega pomanjkanja, tem ni treba, da nosijo in prinašajo blago iz Gorice, saj so hrami naših kmetov njihova last.

Vsa planota kliče in prosi Boga, da bi narod vse te izvržke, ki ne poznajo gorja, nagradil ne le z dopustom kot

partizani, marveč z odpustom iz človeške družbe.

Kako po vrhu vsega tega gorja, naša reč živo kliče, nam je zopet pokazal miting ali veselica preteklega tedna na Vrhavcu pri Kalu. Po končani igri »V BORBI«, se je prikazala na odru precej marljiva terenka Humar Angela in dobesedno objavila, »sedaj bo Tržaška brigada zapela v italijanščini, Trst je naš«. Ker je med navzočimi bilo največ takih, ki italijanščine ne razumejo, prepuščamo rešitev vprašanja našim zavednim narodnjakom, ali so ti raztopeni ušvi osvoboditelji zapeli, Trst je vaš, ali njihov?

Hribovec.

Z GORISKE PREFEKTURE

Za vodjo goriške prefekture in vršilca tozadevnih dolžnosti je bil v začetku oktobra imenovan g. dr. Buchmüller, dosedanjí mestni kurator.

OSEBNA VEST.

Inspektor slovenskega narodnega zbora polkovnik Kokalj je bil včeraj sprejet pri goriškem nadškofu, ki je ob tej priliki podelil njemu in njegovim vojakom apostolski blagoslov.

DUHOVNIŠKA IMENOVANJA: preč. Anton Krapež je imenovan za župnika upravitelja v Črniču, preč. Friderik Škarabot za kaplana v Črniču, preč. Albert Mare za kaplana v Cerkno, preč. Artur Zaletel za župnega upravitelja v Standrež pri Gorici, preč. Efreim Mozetič, za župnega upravitelja v Vojsčico, preč. Vincenc Črnigaj za župnega upravitelja v Kostanjevico na Krasi.

NESREČA Z BOMBO. — V soboto 14. t. m. se je v Standrežu ponesrečil trinajstletni Marij Devetak. Hotel je potegniti iz bombe varovalko in jo vreči v daljavo, pa mu je eksplodirala v rokavih in mu razmesarila levo roko in poškodovala desno oko, da revež nanj ne bo več videl.

ŽICA ZA VINOGRADNIPE. — Pokrajinska zveza poljedelcev v Gorici bo v prihodnjih dneh razdeljevala male količine železne pocinkane žice za privezovanje trt. Prošnje je treba navključiti na zvezo.

PREMOG ZA KUHNJO. — Za kuhinje, ki nimajo plina se bo razdeljevalo po 60 kg premoga in to 30 kg v kosi in 30 kg koks. Razdeljevanje se bo vršilo pri dosedanjih podjetjih proti odrezku D izkaznice za kurjavo. Kdor bi se pa hotel poslužiti samo koks se lahko obrne na mestna podjetja.

POŽAR. — Včeraj ob 16. uri je začelo iz neznanih vzrokov goriti v kleti hiše štev. 4, v via Carlo Porta. Hiša je last barona Formentini. Požar je bil kmalu udušen.

Vesti iz Trsta in okolice

Pismo tržaške Slovenke

Prejeli smo naslednji značilni dopis:

Vedno čitam z velikim veseljem Vaš list, ki po tolikem času zopet izhaja na naši slovenski zemlji. Zavidam vse slovenske Goričane ki imajo tam slovenske šole, in se tako lahko učijo slovensko pisati in čitati. Sami ne vedo kakšno veliko srečo so si s tem pridobili. Tukaj v Trstu, je vedno kot je bilo minule čase, sama rada bi vedela, če so vsi Slovenci izginili ali izumrli; ker verjetno bi lahko tudi tukaj ustanovili slovenske tečaje, tako da bi se lahko mali in odrasli materinega jezika naučili, saj je nam v sramoto, če ga le površno poznamo. Edino, kar tukaj slovenskega imamo, so knjige in časopisi. Najljubši mi je Vaš časopis in zato sem se odločila Vam pisati teh par vrstic, oprostite če je napak polno, ampak, kar znam to sem se sama naučila; zato še enkrat ponovim, bi bila jako

vesela če bi tudi tukaj ustanovili slovenske tečaje, in bi tako vsi lahko spoznali lepote našega jezika. — Tržačanka.

Pismo s Krasa

Takega življenja kakor ga imamo na Kruševci zadnje leto od poloma Italije, nismo imeli menda že stoletja. Ne čutimo se varne ne življenja ne imetja. Strah, kaj bo jutri, nas mori. Koliko vasi in hiš imamo že požganih, ljudje pa razpršeni na vse vetrove! Naši očetje, sinovi in možje morajo v hosto, mnogo jih je že pobitih. Žalost se je naselila v naše duše, toda vdanost v usodo in upanje, da se morda kmalu obrne na bolje, nas malo tolaži. Nimamo pa korajže si sami pomagati. Ne upamo se niti zavpiti svetu, kako trpimo in povedati svojih misli. Molimo in prosimo, da se nas Bog kmalu usmili in odvrne to strašno šibo od nas.

Trgovine se morajo odpirati bodisi ob 8 ali ob 9, zapirali pa vse ob 18.

SIMFONIČNI KONCERTI V TRSTU

Dirigent Rudolf Moralt je priredil v gledališču Verdi vrsto simfoničnih koncertov. Izvajala se je Brucknerjeva 4. simf., Mozarova 45. simf., Straussov Don Juan, III. Beethovenova simfonija (Junaška), Mozartova 39. simf. (Labodji spev), Straussov Till Eulenspiegel in Beethovenova 6. simf. (pastoralna). Mojsirka izvedba je žela vsestransko priznanje. Tržaška jesenska glasbeno sezona, je kakor vidimo, bogato založena s prvovrstnimi koncerti.

GOSTOVANJE KOZAKOV

Prejšnji četrtek so v gledališču Rossetti nastopili donski, kubanski in tereški kozaki s pestrim programom, sestavljenim iz plesov, narodnih pesmi v zborih in solo. Predstavo so radi velikega zanimanja naslednji dan morali ponoviti.

LJUDSKO GIBANJE

V mesecu avgustu in septembru je bilo na tržaškem občinskem uradu zabeleženo sledeče ljudsko gibanje: porok 173, rojenih živih 256, mrtvih 340, priseljenih 142, izseljenih 183.

Gospodarske vesti

SVETOVNA NADPRODUKCIJA DUŠIKOVIH GNOJIL

Svetovna polnošnja umetnih dušikovih gnojil se je gibala pred vojno na višini nekaj nad 2 milijona ton. V sedanji vojni je glede na uporabo dušika za oboroževalno industrijo polnošnja precej narasla, in sicer v taki meri, da bo kapaciteta sedanjih naprav za povojne razmere prevelika. Dr. avam, ki so pred vojno izvažale dušikova gnojila, povzroča mnogo skrbi plaši okolnosti, da so v Zedinjenih državah, v Španiji in Kitajski, ki so prej uvažale največ dušikovih gnojil, zgradile velike nove tvornice. Na Kitajskem so vrh lega v pokrajini Kansu odkrili velika ležišča visokovrednega solira, ki je naravno dušikovo gnojilo (la ležišča cenijo na 5 milijonov ton). Zedinjene države so leta 1939 proizvajale le 424.000 ton dušika in so s tem krile komaj dve tretjini polnošnje. V zadnjih letih pa so zgradili 6 tvornic za sintetične dušikove spojine, tako da sedaj proizvajajo 1.2 milijona ton, kar znatno presega predvojno polnošnjo. To bodo po vojni v enaki meri občutile vse države, ki so prej izvažale dušik v Zedinjene države, zlasti pa bo to občutil Čile, od koder so izvozili mnogo naravnega solira. Strokovnjaki cenijo, da bo znašala po vojni produkcijska kapaciteta vseh proizvajalcev dušikovih spojin 6 milijonov ton, kar bo tudi pri občutno povečani polnošnji v kmetijstvu znatno presegalo potrebe.

ODDAJA KOSTI SE JE V NEMCIJI

po uvedbi posebne premije zvišala za 50 odstotkov. Zato so uvedli tudi premije za oddajo starega papirja, dobi po 5 izkaznic, s katerimi more kupiti zavoj pisemskega papirja. Podjelje, ki odda 50 kg starega papirja, pa dobi nakaznico, s katero more kupiti 500 listov pisemskega papirja za pisalni stroj ali 5 kg zavojnega papirja.

POVEČANA PLOVNOST RENA

O načrtu za podaljšanje plovnosti Rena od Basla do Bodenskega jezera poročajo obširno letno poročilo švicarske zveze za plovnost Rena do Bodenskega jezera. Priprave za izvedbo tega načrta so daleč napredovale in so z Nemčijo le še pogačanja o podrobnosti glede zajezitev in hidrocentral, ki se bodo istočasno gradile. Z deli bodo začeli takoj po vojni. V načrtu je odklonjena misel, da bi se za kritje znanih gradbenih stroškov neposredno obremenjevala plovba. Švicarska zveza bo svoje delovanje razširila tudi v smeri proti Dunavu. Zgradila naj bi se tudi vodna zveza med Renom in Dunavom. Usvaritev lake zveze bi znatno olajšala uvoz blaga iz balkanskih držav. Dunav bo potem postal važna prometna ži-

la tudi za Svico, enako kakor Pad in Rhona po predvideni zgraditvi potrebnih vodnih zvez.

MADŽARSKA SE INDUSTRIALIZIRA

Madžarski statistični urad objavlja najnovejše podatke o razvrstitvi madžarskega prebivalstva po posameznih poklicnih skupinah na podlagi zadnjega ljudskega štetja iz leta 1941. Ti podatki nazorno polirajo razvoj Madžarske iz agrarne v industrijsko deželo. Leta 1930 je bilo še 47,3% prebivalcev zaposlenih v kmetijstvu, leta 1941 pa samo še 44%. V istem času se je delež prebivalstva v rudarstveni industriji povečal od 34,9 na 37,6%.

DELOVNA OBVEZNOST NA HRVATSKEM

Poglavnik je podpisal zakon o zaposlitvi na Hrvaškem, ki daje državi pravico, da razpolaga z delovno močjo vsakega posameznega državljan v interesu držav. — Hrvatska vlada je sestavila načrt ustanovitvi obrtnih banke za področje vse hrvatske države. Banka naj bi podeljevala kredite obrtnikom in malim industrijcem.

Za gospodinj

Zdravje v sadju

Kljub težkim časom nam je jesen prinesla svoje bogate sadove in nas vabi, da se okoristimo z njimi. Vsakdo ve, kako zelo zdrava hrana je sveže sadje. Za nekatere bolezni zdravniki celo predpišejo zdravljenje s sadjem. Posebno pride za to v poštev grozdje; a tudi drugo sadje, kakor jabolka in hruške, ni nič manj dragoceno. Uživanje sadja je predvsem koristno za pospešitev prebave in za čiščenje črevesja. Iz ostankov hrane, ki oslajajo po raznih količkah, se razvijajo strupeni sokovi, ki prehajajo v kri in odloč v vse organe. Zdravljenje z grozdom je zelo primerno za prolin, obolenje na ledvicah, dihalih in pljučih. Kdor hoče shujšati, naj nadomesti večji del normalne hrane s sadjem, predvsem z grozdom. Če pa dodamo normalni prehrani še grozdje, se bo naša telesa teža dvignila. Za uspešno zdravljenje s sadjem pa je treba narediti določen red. Lahko nekaj časa jemo po večkrat na dan samo sadje (najprej v manjši količini, pozneje pa od tri do štiri kilograme dnevno), ali pa si določimo za to nekatere dni v tednu. Lahko pa tudi nadomestimo zajtrk, kosilo ali večerjo s sadjem. Z zdravljenjem s sadjem dosežemo predvsem dvoje:

Pospešitev delovanja črevesja zaradi velike količine celuloze, ki jo vsebuje sadje. Za ljudi, ki imajo zelo občutljiv želodec, se priporoča kuhano sadje, ki prav tako učinkuje na črevesje.

Drugi učinek je, da se vse telo temeljito izpere z obilno tekočino, ki jo vsebuje sveže sadje. Za vsakega človeka je prijetnejše ako

uživa sadje, namesto da bi zaužil odgovarjajočo količino vode. Poleg tega pa vsebuje sadje mnogo vitaminov in rudinskih snovi, ki nadomeščajo snovi drugih hranil. Sadne kisline razkužujejo usla in zobe.

Zdravilne rastline z naših vrtov

Naše gospodinjstvo so si letos za zimo bolj kot kdaj prej priskrbele mnogo zdravilnih rastlin dobro vedo, da domača zdravila pri lažjih obolenjih večini prav tako pomagajo, kakor kemični pripomočki. Po travnikih in vrtovih so našle zdravilne rastline, jih posušile na soncu in skrbno spravile za zimo. Da jim bodo te rastline še bolj prav prišle in bodo zanesljivo vedele, pri kateri bolezni jih smejo uporabljati, navajamo na tem mestu najbolj znane zdravilne rastline in njihovo uporabo.

Rman uporabljamo predvsem za čaj, ki bi ga morali piti, če smo prehlajeni ali na pljučih bolni. Čvet in liste, ki smo jih poleti posušili na soncu, nekaj časa vremo in pijemo potem po večkrat na dan po pol skodelice čaja. Sveže rmanovo liste je zelo dober nadomestek petršilja. Pridejamo ga raznim juham.

Trpotec. Vse vrste trpotca so zdravilne, najbolj pa tako imenovani suličasti trpotec, ki se loči od drugih po ozkih, suličastih listih. Najbolj uspešno ga uporabljamo za čaj, ki posebno koristi, če nas boli vrat in kašljamo. Če ta čaj večkrat na dan pijemo, nam ublaži kašelj in očisti grlo.

Kamilice. Med vseni domačimi pripomočki so kamilice najbolj znane. Posebno zdravilno je cvetje, ki ga pa moramo za zimo pravilno posušiti na zračnem, v senci ležečem prostoru. Čaj iz kamilice pomaga pri bolečinah v trebuhu, krčih in vnetjih. Otrokom je nenadomestljiv. Mnogi ljudje uporabljajo čaj iz kamilice tudi v boju proti nespečnosti. Kamilice so tako zdrave zato ker vsebujejo eterična olja. Da to olje ne izpuhiti, kamilice ne smemo predolgo kuhati, temveč jih moramo stresiti v vrelo vodo, potem pa pustiti da samo nekaj trenutkov vro.

Melisa pomaga živčno bolnim, zlasti bi jo pa morali uživati oni, ki trpe za migreno ali imajo srčno napako. Navadno jo uživamo kot čaj, in sicer vzamemo 20 gramov posušenega lista na en liter vode.

Lupuh raste na močvirnatih ilovnatih travnikih, ima živo rumen cvet in ogromne kosmate liste. Čaj iz teh listov je posebno zdravilen pri vnetju vratu in trdovratnih kašljih. Na en liter vode vzamemo 20 gramov posušenih listov in dobro prevremo. Potem pijemo zjutraj in zvečer po eno skodelico tega čaja. Lupuh je tudi v vsakem prsnem čaju, ki ga prodajajo v lekarnah, samo da je tam pomešan z različnimi drugimi zdravilnimi rastlinami.

Preslica, ki raste na vsakem vrtu, je posebno zdravilna za one, ki bolehalo na ledvicah in imajo bolečine pri izločanju seča, pomaga pa tudi pri žolčnih kamnih. Čaj ne sme biti premočan posebno če ga dajemo otrokom. Na eno skodelico vzamemo približno dva grama posušenih preslice. Preslico uporabljajo gospodinjstva tudi za čiščenje posode.

Jabolčni kroglički

Naredi navadno kvašeno testo, ga okoli in dodaj pretlačenega kuhanega krompirja in če moreš tudi malo maslo. Testo naj nekaj časa vzhaja, potem ga razvaljaj za 1/4 cm debelo in razreži na kvadrate, katere polni z dušenimi, osladkanimi jabolki ki jim primešaš malo drobtin in cimeta. Napolnjene kvadrate zvij v obliki krogličev in jih daj shajati. Peči jih na omaščenem pekaču.

Odgovorni urednik. Dr. Milan Komar - Gorica

Ail veste, kako je ravnati z ročno brizgalnico, gasilsko metlo in kako se gasi s peskom? Če niste, skušajte dobiti zadevna navodila, izveščajte se! Najboljši pripomočki nam nič ne koristijo, če jih ne znamo uporabljati.

TRŽAŠKI RADIO O SIMONU GREGORČIČU

Poleg našega »Goriškega lista« se je spomnil stoletnice rojstva Simona Gregorčiča tudi tržaški radio v svoji nedeljski slovenski uri. Enako so se spomnili tega jubileja razni slovenski časopisi. Posebno lepo prilogo mu je posvetil ljubljanski »Jutro« in upamo, da bomo v kratkem poročali o lepi prilogi v »Slovencu«.

POSLOVNI ČAS TRGOVIN V TRSTU

Za poslovalnice v Trstu je določen nov delovni čas. Trgovine z živili in drogerije morajo biti ob delavnikih odprte od 8 do 13 ter od 15 do 18, cvetličarne pa neprestano od 8 do 18. Ob nedeljah morajo biti mlekarne in pekarnice odprte od 7 do 12. Druge

Širite „Goriški list“ Širite

Na srebrni obli

Jerzy Żulawski: 48

Marta je samo poslušala in ni spregovorila besedice. Samo na njenem skrajno zaprepačenem licu so se zrcalili zapovedni strah, obup, potrlost in odpoved.

Od juga so že bobneli prvi gromi prihajajoče nevihte... Marta pa je sedela nemo.

Ko sva nehala in jo je Peter pobral, ali je zdaj voljna, da vzame enega naju, je vprašanje na pogled preslišala. Sede ko jo je vprašal v drugo, se je zdržala in dvignila glavo, kakor bi se prebudila iz sna. Gledala je v naju, nato pa je prišlo iz nje zamolčilo, trudoma:

»Vem, vama ne gre za Toma, a vendar... Prav imata... Za Toma — storim — vse...«

Vzdihnila je krčevito in umolknila. »Krasno!« je vzdihnil Peter. »Razumel je!« »Torej,« je pristavil in se nagnil k njej, »katerega naju imaš rajši?«

Stal sem zraven njega in jo gledal. Obrnila se je vstran, gotovo jo je premagal stud, a obrzala se je še tisti

trenutek in se ozrla po naju. In spet, spet se mi je zdelo, da je njen pogled za hip obvisel na meni, pogled zajete, uboge srne, ki moleduje in usmiljenje...

Vsi kri mi je iz srea navrela v močgane.

Tudi Peter je moral tjeti tisti pogled, zakaj prebledel je in se obrnil k meni z izrazom nekakšne strahne upornosti.

Marta je planila v silen, dolgo brzdan jok, vrgla se je na tla, se v strašnem krču zvijala in ponavljala venomer:

»Tomaž! Moj Tomaž! Moj dobi! predragi Tomaž!«

Klicala je mrtvega kakor v pomoč pred živimi.

Peter je postal nestrpen.

»Kaj bi besedili!« je dejal. »Zrebanje!«

Bilo mi je, da bi se uprl. Dušilo me je. Oblaki so prevlekli že polovico neba. Ned morje se je približevalo.

Mali Tom, ki je videl mater v solzah, je zavekal tudi sam.

»Marta...«

»Marta«, sem ponovil in se rahlo dotaknil njenih ramen.

»Proč, proč!« je vpila. »Gnusiša se mi oba!«

»Zrebanje!« je navijal Peter.

Ozrl sem se. Stal je za mano, stiska-

joč v zaprti dlani krajca dveh roboev. »Kdor potegne vazel, jo vzame.« Z glavo je pokazal nanjo, ki je še vedno ležala na tleh.

V meni se je dogajalo nekaj strašnega. V glavi mi je bilo začuda jasno, celo miren sem bil, samo sape mi je zmanjkovalo, kakor da mi je kdo zavil goro na prsi. Gledal sem v Petrovo dlan, v oči me je zbadel krajec, ki je bil na enem mestu malo odtrgan... Spomnil sem se tistega drugega prizora na Morju nalivov, ko nam je bilo žrebati o — smrti... In zdaj smo žrebali za — ljubezen...

Peter se je vznemiril.

»Vleci!« je vzdihnil.

Pogledal sem ga. Obraz mu je bil spačen, njegove oči so me prebadale. Takoj sem razumel vse. Če potegnem žreb, bom moral na mestu ubiti tega človeka, saj bi me drugače ubil on. Nehote sem segel v žep po orožju. A kaj, če potegnem žreb on? Kaj potem? Ali bom dovolj močan, da se odpovem tej ženski, čeprav vem, da je vse skupaj odločil slučaj? Ali se mu ne bom kdaj kasneje uprl?

Celo se mi je orosilo.

Da sem vedel, ali je Marta kaj več zame kakor za Petra, ne bi bil čakal žrebanja.

Tako pa...

Saj je pravkar rekla: Gnusiša se mi oba... Oba!

Ali naj sežem po nasilju, ubijem tega človeka — ali naj se uklonim služaju?

Ozrl sem se v Marto. Ni več jokala, tiho je sedela in strmela na daljnjo morje, kakor da je pozabila, da stoji nekaj korakov od nje midva.

Strašno, brezdanje, bolešno usmiljenje me je obšlo do te ženske. A prešlo je že naslednji trenutek in že sem znova segel po samokresu in z blaznim pogledom izbiral, koga naj ubijem: Petra, Marto, sebe ali Toma, ki je postal, ne da bi se tega zavedal, povod njenega trpljenja.

Po tem neznanem živčnem naponu se je v meni mahoma vse sesedlo. Ostala stn le še ponos in berzbrižnost. Odprl sem dlan, ki se je že oklepala samokresa.

»Vleci!« je malone zarenčal Peter.

»Ne!« sem odsekal z vso odločnostjo.

»Kaj?!«

»Ne bova žrebala!«

Ni vedel, kaj to pomeni. Naslednji hip je že segel v žep in zasilil sem skrtanje petelina njegovega samokresa. Potemtakem je bil tudi on rared. Nisem se motil. Bliskovito sem ga zgrabil za roke. Usločil se je, zvijal v železnem stisku mojih pesti. Iz oči mu je zijal obupen strah.

Zasilil sem presunljiv Martin krik. Prvi hip se mi je zdelo, da je v njem nekaj vzdrhtelo, nekaj, kar bi lahko

bilo radost, nato pa me je obšlo: boji se za Petra. Ozrl sem se vanj. V očeh sem mu bral onemoglo, obupno sovraštvo. Tak je bil, ko da čaka smrti. Nasmehnil sem se in stresel glavo.

»Ne, to ne, kaj še! Vzemi si jo!« sem dejal in ga spustil.

Onemel je od začudenja. Zmedeno je izbuhnil oči, nato pa se je prisiljeno nasmehnil:

»Ti si plemenit, da, hvala ti... Kar je prav, je prav... Mlajši sem od tebe, torej je stvar v redu... Toda,« tu je znižal glas, »toda ali mi daš besedo, da nikoli — nikoli...«

Spet je pokazal z glavo proti Marti.

Pogledal sem mu naravnost v oči.

»Da, vem, ni potrebno... Hvala ti, ti si...« je hitel kar je mogel.

Nepopisen stud me je navdal. Peter se je opotekel, brrnil in stopil proti Marti... V njenem pogledu je bilo brezmejno zaničevanje in sovraštvo. Obrnila se je stran, ko je opazila, da jo gledam.

»Marta, usoda me je izbrala za tvojejo moža,« je rekel Peter.

»Vem...«

To je rekla s skrajno brezbriznostjo.

»Marta...«

»Kaj?«

»Nevihita prihaja...«

»Vidim...«

(Nadaljevanje sledi.)